

לכשחזר ובה עלי' דאפ"י דאין איסור חללה חל על איסור
זונה כמו שהקשה המהרי"ט בקדושין דפ"ח מ"מ איסורא
איכא.

אחייעזר

וע"ד הגירות בכלל שנהגו לנייר אם הנשים הנכריות
שגאוו לישראל, אשר באמת חמד הדין אין ראוי
לניידן, כיון שכוונתן לשם אישות וגם אחרי הנשואין
אסורה לו כמבואר בשו"י הרשב"א סי' אלף ר"ב, במקום
אחר לדדתי להקל ומלאתי יסוד לזה בשו"י הרמב"ם, פאר
הדור"י סי' קל"ב, וכן פסק בשו"י, טוב טעם ודעת
מהגאון ר' שלמה קלווגר הלכה למעשה, חולס דא פקא
שאין קבלת מלוות אחרי שהיא אומדנא דמוכח שלכס כל
עמס ויתנהגו בחלול שבת, באסור נדה גבלות וטרפות,
כמו שכתבתי במכתבי הקודם. וכבר הספורר בזה הגאון
מוה"ר יצחק שמשלקיש בספרו, בית יצחק חו"ד והפלה
להלכה שאין לבי"ד כשר להודקק בזה.

אך מש"כ מה"ר דמניירים אם הקטנים כיון דפ"י דין
הגדילו יכולים למחות, מה שיחללו את השבת בגדלותם
היו כמחאה, זהו תו"ד. ובאמת הפלה בשו"י חת"ס חו"ד
ס' רנ"ג דאם מביאים האב והאם או אחד מהם לניירם
אין יכולים למחות בגדלותם ומספייע לדין זה מדברי
בכה"ג דפסק בכה"א וכו' להנייר הן אביו וכן אמו
מטבילין אותו ע"ד בי"ד ואינו יכול למחות וכן מדברי
הרי"ף וחבל ראשונים בשימ"ק בכתובות. מ"מ י"ל דדוקא
באופן שימנהג כישראל דהוי זכות גמור בכה"ג אינו יכול
למחות, אבל באופן שימנהג באיסור אף דמ"מ הוי זכות,
כמו שכ' בשו"ת "בית יצחק" סס, אבל אפשר דלא הוי
זכות גמור ובכה"ג יכול למחות בגדלותו. אבל באמת מאי
שיחלל את השבת ושאר עבירות אין זה כמחאה על הגרות
רק שצובר עבירה כישראל ובודאי דהוי גר. אבל הדיקעם
רומע"ם שאין לבי"ד השר להודקק בעניני גרות כאלה
אך אין אני מולא לנכון שירפישו על זה רבני הדור
וללא כמחאה גלוי' נגד הגרות, כי בעיני עמי הארץ זהו
חלול השם שאינם מניחים הנשים להמנייר ונפרט הילדים
שבאמת עפ"י דין אפשר לניירם

סימן כ"ט

ע"ד אשר נשאלנו אודות היבמה שאומרת שחללה מיבמה
בעיר אדעסא, וגם היבם מודה כפי מכתביו, וגם
יש ער אחד המעיד שחללה, אם יש לסמוך בזה על ער
אחד או לא לברר הדין בקלרה.

מכחון, והק'
דילמא החולץ
משום דבידס
פ"ג מה' יבוס
מהימן לומר ד'
לגרסה, ובמני'
טב למיחב טן
יש סתירה לזה
בחליטה אפ"ג
בניס אינו נאמ'
להתגרש, משא"
בזה שפיר אמר
הריטב"א שאינם
רבא חוש לה,
קלא איה ליה,
ידענא שהרי אף
ידענא לאו דוקא
שניכס מודים וי'
בינו לבינה ובלא
קדשתי' בלא פדי'
דמספק"ל אי ת'
דחליטה ל"ה דש"
הראשון הוי דשני'
לגרסה כמו בנפול'
דבתי' השני חידש
פדי קיום ולהכי
שהמעשה אמת. ו
דבקדושין וגרשין
שלו עושה קנין ה'
דסיחור נעשה מת'
ל"ו מ"ש שם בגד'
י"ל לפי תי' השני
נעשית החליטה בני'
שהיתה החליטה בפ'
ולא אמרי' שחליטה
דאולי דוקא בא"א
[ואפ"ג דכ"ב שם
התם דבאין להתי'
לנבי הגירושין שלא
וממילא אסורה גם
שם בחר הכי אם
דלפנין זה מחמרי'
אלא דכוא חמור ע'
משום דאם אימא דג'
אם

ספיקא
הוי ע"י
הכי ולשי'
' עכו"ם
מרי בין
הרמב"ם
פ"ח ד"ב,
א עכלתי
אורייתא,
כ"ב [ואף
ואם מהול
מכרכין,
ן מה"מ
וקדושין
פ"ה הדין
ופסא או
הפרטים
ש נשים
להמנייר
היו ער
ואללו
מאיסור
נכרים
בשאר
ס' בו אם
סנהדרין
די קבלה
איסו"ב.
ואישתרי
סור. לא
בא איסור
הגמרא
בספ"מ
אורייתא
דאין

כהא אליבא דדמב"ן (במדבר פרק כו פסוק מו) דשרח לא היתה בת אשר אלא בת אשת אשר ומ"מ קראה הכתוב בת אשר וכתנה עוד הרבה, אבל לכתוב טוב להזכיר בפירושו בגט בת פלוני שגדלתה כתבו אבל במקום עיגון יש להתיר גם בסתמא.

ג.

ובדבר שבבית הספר היומי שנתייחד ע"י בני תורה, ויראי השי"ת והמנהל והמורים כולם יראים ישלמים ונודעו שהרבה לתמידים הם מנכריות שנתגלירו אצל הרעפארמער ואצל הקאנספרוואטיון שאינו כלום אם באופן שא"א יהיה להוציאם מבית הספר האם מחוייבים אותן שכל פרנסתם מזה להניח משרתם, הנה קשה לפני לומר דבר מוחלט בשעה שנוגע לפרנסתם שהוא חיי גפשי ונסיון גדול בדבר שלא הזכיר בהפוסקים ולא ידוע לנו ממילא פרטי דינים בזה, דהא אפשר שטיון שהם מחזיקים עצמן ליהודים והולכין לבי"ח"ס ללמד מטעם שהוא מעשה יהדות ליכא איסור, וגם אפשר מכיון שהרב לומד הפיקר עם תלמידים שהם ישראלים כשרים ליכא איסור אף שלומדין ממילא גם תלמידים נכרים, ומש"כ התי"ס בשם הר" אלהן דאיכא לפני"ט מטעם שהעכו"ם אסור ללמד תורה אולי על קטניהם ליכא איסור זה, וגם לא נאמר עכו"ם שלמד תורה אלא עכו"ם ששק אולי אין זה בלמד המלמד עם תינוקות, לכן קשה לומר שמכרחין לעזוב פרנסתן אף שהיה זה מן הראוי לעשות כן, ואם בשביל זה יתבטל כל בית הספר וילכו בשביל זה גם ילדי ישראל הכשרים לבתי ספר של המדינה שילמדו שם עניני כפירה הלא יותר טוב שלא יעזבו משרתם שלא יתבטל בית הספר, וגם אם הם יעזבו משרתן יקחו למורים מינים וכופרים וילמדו גם אל ילדי ישראל עניני כפירה ח"ו ג"כ הרי אורבה אין להם להניח משרתם, אשר על כן אין לומר דבר זה, אבל אלא אפשר לתקן דעת הקטנים יגייירו כי הם א"צ קבלת מצות ויגייירו ע"ד ב"ד והוא זכות להם כי מכיון שלומדים בבי"ח דתי אצל מורים יראי שמים הרי מצוי שיתגדלו להיות שומרי תורה שלכן אף שהוא ספק הוא זכות ודאי, וגם אף אם לא יתגדלו להיות שומרי תורה מסתבר שהוא זכות דרשעי ישראל שיש להם קדושת ישראל ומצותן ששושין הוא מצוה והצבירות הוא להם כשגנה הוא ג"כ זכות מלהיות נכרים, וזה אני חושב שייסכימו הבע"ב, וגם הגדולים מבני י"ג נמי אם יאמרו להם שצריכין להתגיייר וכן הגדולות מבנות י"ב ודאי יתראו ובוזה צריך להשתדל וכמובן להסביר הדבר באופן טוב ובנחת שודאי ישמעו לה.

ד.

ודבדי חתם סופר על מה שאר"ע ואהבת לרעך כמודד זהו כלל גדול בתורה, הוא בתורה ומצות ודא

עכו"ם אחת בעיר היא עצמה נחשבת הרוב בזה וא"כ אף רבנו דפליגי עליו וסברי דאולינן בנהר הרוב אינשי ודאי מודו שאיכא רוב משליכין אך שמ"מ רוב אינשי עדיפא, משום הרוב זה ברור ורוב משליכין שהוא מאומדנא בעינן אנו סהדי להוציא מידי רוב שהוא כדאי ואנו סהדי סברי שליכא מאחר שנמצא עכו"ם גם בישראליות מיעוטה משליכין, וטעם מחלוקתם נראה דר' יהודה סובר שדנין דין הרוב אף קודם שאירע מעשה והיו כדנו כבר על כל היהודים שבעיר איך הם לענין השלכת ולדותיהם בעת דוחקים שיש למיזל בתר רובא דכל היהודים שבכאן הם מהרוב יהודים דבעלמא שלא ישליכו ולדותיהם בשום אופן, ורבנן סברי דאין דנין על דבר אם הוא מהרוב או ממיעוט אלא כשאירע איהו דבר למעשה איך לידון ונמצא שלא החלט בדין עד עתה שיהיה דכאן אינם משליכין ונעשה בהכרח ספק על התינוק הנמצא מושלך שטיון שרוב העיר ישראל כיוון שהוא מהרוב מאחר שאנו סהדי להוציא ליכא, ואיכא לפני"ט גם עוד רוב שהוא של עכו"ם דלמכור מסתבר שהוא כהשלכה, אך מי"מ אולי יש לחלק דלמכור שידעין שיגדלו התינוק בטוב ממש כאב ואם נמצאין גם יהודיות שיעשו כן בעת דוחקן יותר מלהשליך ולכן יש אולי לחוש לפ"א שהוא עד כשר ולהחזיקה בספק ישראלית, אבל על עדים שפולים אפילו הרבה אין לחוש כלל אלא לתומרא, ובפטר שניכרים הדברים דהרי רק מחמת שלא רוצה הרב לסדר הקידושי ולהם בעצמן לא היה איכפת להו כלל מחמת שהם עבריינים אף לדברים חמורין שלכן רצו רק לרמות את הרב ורוב הרופאים שאינם שומרי תורה חסודים ליתן כתבי עדות לעשות טובה לרמות שאין להאמינם כלל אף לא לחוש להחמיר, אך אם היה נמצא בתיקים שלו באופן שניכר שלא היה יכול לעשות עתה דהוא שאם היה נוסף עתה לא היה אפשר מפני המספרים ולא ניכר שום מחק במספרים הקודמים והמאוחרים או היה זה כהוכחה מוכרתת שאומר אמת אבל כיון שליכא התיק אף אם היה זה באונס נמי, על-כל-פנים לא היה לן הוכחה והיינו צריכין לנאמנות שאין עדותו כלום, וכל-שכן שאומר שהשליך התיק שניכר משמשקר, ולכן אין לחוש שלא ואין להצדיק גט ומותר לישא אשה אחרת, ואף אם יודמן שתתגריר בגרות כשר לא תתיה אסורה משום אשת איש, ופלא על הרב שסידר הקידושי על סמך עדותו של רופא בכתבו שדבר מצוי טובא שנותנין כתבים לרמות בשביל תשלומין ובשביל טובה בעלמא למכרייהם וצריכין להזהירו שלא יארע עוד.

ה.

ולענין גט שנכתב בו שם האב על שם מי שגדלתה או שגדלו כשלא ידע שם האב ליכא קפידא כל כך מאחר שמתחזקת בשם בת איש זה וגם בתורה מצינו

גיור קטנים בזמן הזה

הרב נחום אליעזר רבינוביץ

שאלה

ברכת ה' וישע רב

כפי שדיברנו בעל פה, הציר המרכזי בעניין גיור קטנים סובב והולך סביב שאלת ה"זכין לקטן" על ידי בית דין, גם אם ידוע (בגדר "אנן סהדי") שלא ישמור תורה ומצוות, לפי נסיבות חינוכו וסביבתו. השאלה נחלקת לשתיים: האם יש "זכייה" בדבר, להיות יהודי חילוני במקום להישאר נכרי, ואם תמצי לומר כי הזכות אכן קיימת, כפי שנוטה דעת כת"ר, וכי אריך למיעבד הכי? ... אשמח לשמוע דעת כת"ר בנקודת מוקד זו של הגדרת ה"זכין".

בברכה נאמנה.

תשובה

ב"ה, יום שהוכפל בו כי טוב, לסדר 'דרך המלך נלך', התשנ"ז לפ"ק.

לכבוד ידידי הנעלה מוהר"ר... שליט"א, שלום וברכה.

ביחס לשאלתך הטעונה, העומדת עכשיו ברומו של עולמנו, בעניין גיור קטנים בין העולים מרוסיה, כבר דשו הרבה בשאלה זו גדולי הרבנים בדורות עברו.

מכל מקום, אנסה לקצר ולדון רק במה שנראה לפענ"ד נצרך לדיון על המצב הקיים, שהוא מצב חדש שלא היה מעולמים, שנתכנס ציבור כה גדול של עולים שמעמדם כיהודים הוא במקרה הכי טוב מסופק, ובהרבה מקרים ברור שהם אינם יהודים לגמרי, והילדים גדלים בין יהודים, וכבר הולכות ונוצרות בעיות קשות בחברה, בהיות הללו נטמעים בין יהודים, והם פסולי חיתון.

איתא בכתובות (יא, א):

"אמר רב הונא: גר קטן – מטבילין אותו על דעת בית דין. מאי קא משמע לן, דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו? תנינא: זכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו. מהו דתימא גוי בהפקירא ניחא ליה, דהא קיימא לן דעבד – ודאי בהפקירא ניחא ליה, קא משמע לן דהני מילי גדול, דטעם טעם דאיסורא, אבל קטן – זכות הוא לו".

בהמשך מבואר, שהטעם הזה – "זכות הוא לו", נצרך רק "אם אין לו אב, ואמו הביאתו להתגייר" כפירושו של רש"י (שם), או אם הוא יתום הבא מעצמו. אבל אין צורך לסברא זו "בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו, דניחא להו במאי דעביד אבוהון".

בעיות שונות יש לברר בהקשר זה.

א. גיור בזמן הזה

כבר עמדו ראשונים על השאלה: איך ניתן לבית דין בזמן הזה להזדקק לגירות בכלל, אפילו של גדולים? הלא בית דין של הזמן הזה אינו אלא בית דין של הדיוטות, וכלשון הטור (ח"מ ס' א) "דשליחותייהו דקמאי עבדין, ומסקינ דלא עבדין שליחותייהו אלא במידי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס", ולכאורה שני אלה אינם בגירות (וראה בית יוסף שם). ובפרישה (שם) מסביר שמשמעות התנאים "דשכיח ויש בו חסרון כיס" היא משום תקנת הציבור "שלא תנעל דלת בפני לוויין". וראה בסמ"ע (שם ס"ק ג) שכתב: "ונראה לי דהוא הדין לשאר עניינים גדולים, שהרי מצינו שאמרו לקבל גרים בזמן הזה, אף על גב דלא שכיח". נראה שבכנותו גירות "עניין גדול", נגרר אחרי הר"ן (הובא בבית יוסף שם), "דמקבלין גרים אף על גב דלא שכיח, דלהכניס אדם תחת כנפי השכינה עדיף מממונא דשכיח".

הרי מפורש שעצם הכנסת אדם יחיד תחת כנפי השכינה נחשב "עניין גדול", השווה בערכו לתקנת הציבור "שלא תנעל דלת בפני לוויין". מעתה, בנידון שלנו, המדובר הוא לא בלבד בהכנסת אדם אחד או אפילו רבים תחת כנפי השכינה, אלא שיש פה תקנה דחופה לטובת הציבור כולו, שהרי אם הקטנים הללו לא יגורו כדן, הלא מן הסתם גויים לא יהיו מצויים להם תמיד לישא, ואף ישראל לא יוכלו לישא, וכמו שאמרו במסכת גיטין (מג, ב) לגבי חצי שפחה חצי בת חורין שכפו את רבה לשחררה כי "מנהג הפקר נהגו בה", ועינינו הרואות כמה הפקרות מתפשטת בחברה, ואחריתה מי ישורנה. והרי בענייננו אין המדובר בתקנה חדשה, שהרי בית הדין מגיירים קטן מצד הדין כמו שנתבאר, שעצם הגיור הוא "עניין גדול"; אבל אם נימנע מלהזדקק לעניין גדול זה – ההימנעות הזאת, לאיזו תכלית שתהיה, עלולה להמיט אסון גדול על הציבור, שתיווצר קבוצה גדולה של מופקרים ומופקרות, חס וחלילה. הרי בגלל סיכון כזה תיקנו לעקור איסור ולשחרר חציה שפחה, וכך נפסק להלכה ברמב"ם (הל' עבדים ט, ו).

וראה שכתב רבינו הגדול (שם): "כופין את רבה ומשחררה כדי שתנשא ויסור המכשול, וכן כל כיוצא בזה". הרואה יראה ששחרור שפחה הוא בעצם גירות, כיון שבכך הוא מכניסה לקהל ישראל. ובעניין זה אין שואלין אותה מה רצונה, אלא כיון שהאדון – יש לו רשות עליה, מכניסה לכלל ישראל כדי להסיר המכשול. וראה תשובות הרמב"ם (בלאו ס' ריח, עמ' 387) שרבינו הגדול הסתמך על תקדים כזה למעשה, וכתב: "וכבר מצינו שחכמי התלמוד התירו לעבור על אסורי הנאה ושחררו אמתא עד שלא נשאר מכשול לפריצים (גיטין לח, א), ואיך נסכן אנו בבנות ישראל לצאת לתרבות רעה?". והרי גם דבר זה אינו ודאי, כי מי יערוב לנו שתמצא בחור מישראל להינשא לו? אלא כך הוא דרכו של עולם, ואנו סומכים על כך שאם תהיה מותרת לבוא בקהל – מן הסתם יוסר המכשול. והרי בנידון שלנו, קל וחומר בן קל וחומר הוא שצריך להסיר המכשול, כי גדול הוא לאין ערוך, ובוודאי נכלל דבר זה במה שמכנה הרמב"ם "כל כיוצא בזה". ואף על פי שגדולים החמירו בדורות האחרונים לא לגייר קטנים כי אם בתנאים מאוד מסוימים, וגדרו גדרים שונים בזה, הלא ברור שכל אלה אינם אלא חששות בעלמא, שהרי מעיקר הדין "עניין גדול" הוא הגיור, וכנגד החששות ההם עומד מכשול גדול לכל הציבור כולו.

ב. הגיור כזכות

יש שהעלו חשש, שאם אין שום הבטחה שהמגור יתחנך על ברכי התורה והמצוה – שוב אין כאן זכות, שהרי מן הסתם, כשיגדל ימשיך באורח החיים שאליו הורגל בבית הוריו או בבית קרוביו הגויים. ברם, כתבו התוספות במסכת סנהדרין (סו, ב ד"ה קטן): "ונראה דזכיייה דגירות לא דמי לשאר זכיות. דמה שבית דין מטבילין אותו, אינם זוכין בעבורו, אלא הוא זוכה בעצמו ובגופו שנעשה גר ונכנס תחת כנפי השכינה. והא דפריך בכתובות (יא, א): תנינא זכין לאדם שלא בפניו; ומשני: מהו דתימא גוי בהפקירא ניחא ליה – היינו משום דאם הייתה חובתו, לא היה לבית דין להתמצע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה. ואפילו בתינוק דלאו בר דעת – חשיב גר".

כלומר, כיון שאין כאן עניין של זכיה רגילה, ברור שאין חלות הגירות תלויה כלל באפשרות לזכות בעבור הקטן. הגירות חלה מכל מקום. הגמרא מעלה את השאלה של זכות רק מפני שאינו ראוי לבית דין לעסוק בדברים שהם חובה לבני אדם. בית דין, ראוי להם לפעול כאביהם של יתומים וכן של כל הנצרכים, והיינו שפירש רש"י (כתובות יא, א ד"ה על דעת בית דין): "והן נעשין לו אב". כלומר, כיון שמעיקר הדין בית דין יכולים לגייר גוי קטן, וכיון שלהכניס נפש אחת תחת כנפי השכינה זהו "עניין גדול", לפיכך ראוי לבית דין להכניס עצמם בדבר זה ולהיעשות לו אב. אבל, כל זה אמור רק אם אין כאן חובה לו, אבל במקום חובה, כיון שאין אחריותו של גוי קטן מוטלת על בית דין מתחילה – אין לבית דין "להתמצע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה". אילו היה מדובר בישראל יתום, הרי בית דין חייבין לטפל בו מכל מקום, ואפילו יש מקצת חובה בדבר. אבל בגוי – אין בית דין מזדקק אלא משום שיש כאן "עניין גדול", והוא דווקא שלא יהיה בו חובה.

מעתה נראה אנו, איזו חובה יכולה להיות כאן? ברור שעצם הגירות הוא זכות גדולה, שהרי הוא נכנס תחת כנפי השכינה, וממילא אף הוא נכלל במה ששנינו (סוף מכות): "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר: 'ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר' (ישעיה מ"ב, כא)". ופירש הרמב"ם (שם): "מחמת רבוי המצוות, אי אפשר שלא יעשה האדם אחת בכל ימי חייו בשלימות, ויזכה להשארות הנפש באותו המעשה". ומביא שם דוגמא של מעשי צדקה וגמילות חסדים, שרוב בני אדם תזדמן להם מצוה כזו.

שמה תאמר, הלא כנגד מעשה אחד של מצוה, אם לא יחנכוהו לתורה ויראת שמיים הלא מן הסתם יעבור כמה וכמה עבירות חמורות כקלות בחיבי כריתות ומיתות וכיוצא בזה! זה אינו, כי קלקלתו – תקנתו. הלא כבר פירש רבינו הגדול (הל"מ מ"ג, ג) במי שחי "לבין הגויים וגדלוהו הגויים על דתם – שהוא אנוס", והוא פטור מכל העונשין. היינו שהשוו בגמרא (שבת סו, ב) תינוק שנשבה בין הנוכרים וגר שנתגייר בין הנוכרים – שניהם אינם חייבים אלא חטאת אחת, כאשר יודעו על כל סוג עבירה שעברו. אבל מעונשין – ודאי פטורים הם. נמצא שהגירות היא זכות גדולה, ואין שום אפשרות של חובה כלל.

ג. הצורך החיוני שבגיור בימינו

ואמנם, הרואה יראה בכמה תשובות של גדולי הפוסקים בדורות האחרונים שפקפקו בזכות הגיור, אבל מבין השיטין עולה ברור שעיקר החשש שלהם היה כדי להרתיע את בחורי ישראל שלא יקחו להם נשים מכל אשר בחרו מגויי הארץ, ורצו לגדור גדר כדי להרחיקם מקהל ישראל. ראה למשל דבריו היוצאים מלב כואב של הגר"י וינברג זצ"ל, בספרו שרידי אש (ח"ב ס' צו): "אין לנו ללמד זכות

על אלה שנשאו נוכריות. אדרבה, עלינו להתרחק מהם ולהיבדל מהם, ולהכריז על בניהם ובנותיהם שהם גויים גמורים ואסור להתחתן בהם".

ודאי שבתנאי החיים בגולה – צדקו דבריהם, וחייבים דייני ישראל לעמוד על המשמר לא ליתן יד לפושעים. אבל לא כן המצב היום בארץ. ההימנעות מלגייר קטנים, לא רק שלא תתרום להרתיע מפני נישואי תערובת, אדרבה – היא תביא להתפשטות המגיפה בצורה נוראה, רח"ל. לפיכך, בנידון שלנו, ברור שאין להוסיף סייגים וגזרות אלא שיש להעמיד הדין על תלו, ולהכניס כל הנפשות הללו תחת כנפי השכינה בלי היסוס ובלי שהיה כלל וכלל.

מובן מאליו שאחרי שבית דין מגייר קטנים ובכך נעשה להם אב, צריך לטפל בצרכיהם הרוחניים, וצריך למשוך אותם בעבותות אהבה לחינוך יהודי כראוי. חייבת החברה שלנו לספק להם בתי ספר שבהם ילמדו להתקרב לתורה ומצוות, ואין צריך לומר שיש לנסות לשכנע את ההורים שגם הם יתקרבו ליהדות. אבל בשום אופן אין להעמיד תנאים כאלה או אחרים לעצם גיור הילדים, שהוא תקנת הציבור כולו. כך נראה לפענ"ד, וה' יצילנו משגיאות. ויתקיים בנו מהרה מקרא כתוב (ישעיהו י"ו, ט): 'והביאו את כל אחיכם מכל הגוים', ואומר (ישעיהו ס"ה, יט): 'וגלתי בירושלם וששתי בעמי'.

לסיכום: מעיקר הדין מותר לגייר קטנים בזמן הזה. התנגדות הפוסקים נבעה בעיקר מחשש של התבוללות – שבחורי ישראל יקחו נשים נכריות ויבקשו לגייר הילדים, אולם כיום המצב הוא הפוך, שדווקא אי הגיור עלול להביא לסכנה זו. מאחר שמדובר בסכנה ממשית של התבוללות יש להעמיד את הדברים על עיקר הדין ולגייר קטנים על פי בקשת הוריהם.

משו"ת בארץ

גיור גר קטן

שאלה: אם קבלת המצוות הינה הכרחית לגרות, איך ניתן לגייר קטן?

תשובה:

מקור דין גיור קטן הוא במסכת כתובות (יא,א):

אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין. מאי קמ"ל? זכרות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו.

שיטת הרמב"ם והרמב"ן ובית מדרשו שגיר קטן הינו מדאורייתא. התוס' על אתר מקשים: הרי זכייה היא מטעם שליחות והרי אין שליחות לקטן? ר"י בתוס' מתרץ שכל גירות

גר קטן אינה אלא מדרבנן ולחכמים יש כח לעקור דבר מן התורה בקום עשה ולכן הוא מותר בבת ישראל. רעק"א על אתר מתרץ שהכלל

שאינן שליחות לקטן נאמר במקום שצריך את מעשה הקטן ובגרות אין צורך שהקטן יעשה מעשה. תוס' יחלקו על רע"א מפני שהוא סובר שקבלת מצוות הינה מעשה הגרות.

קבלת מצוות בגיור קטן

כידוע, גיור מצריך בית דין של שלושה (יבמות מו,ב). הראשונים נחלקו אלו משלבי הגיור מחייבים את נוכחות בית הדין – לדעת הרמב"ם (איסורי ביאה יג,ו) החובה היא בטבילה; לדעת תוספות (יבמות מה,ב) החובה היא בקבלת המצוות. אנו למדים מכאן כי לדעת תוספות עיקר הגיור הוא קבלת המצוות וזה מתאים לשיטתם בכתובות – קטן אינו חייב במצוות וממילא גיורו הוא מדרבנן. הרמב"ם (שם, ז) הביא את דין גר קטן כפשוטו ולא סייג זאת לתקנת חכמים. גם הרמב"ן ובית מדרשו חולקים על תוספות וסוברים שגר קטן הינו גר מדאורייתא כפשט הגמרא. את הבעיה שבגיור מי שאינו חייב במצוות פותר הריטב"א בכתובות כשהוא מסביר כי קבלת מצוות אינה עצם הגיור אלא "מצווה" ואינה מעכבת. בשטמ"ק בכתובות מובאת בשם "שיטה ישנה" הדעה שבקטן, שקבלת מצוות אינה אפשרית לגביו, היא אינה מעכבת. כשיטת הרמב"ם פסק השו"ע (יו"ד רסח, ז) ואין חולק עליו מבין הרמ"א ונושאי הכלים.

מחאת קטן שנתגייר

בהמשך הסוגיה בכתובות (יא,א) פוסק רב יוסף שקטן שנתגייר יכול "למחות" ולבטל את הגיור לאחר שגדל. לשיטת תוספות (על אתר) גר ששמר מצוות בגדלותו נחשב כמי שלא מחה. הרשב"א מסביר כי לשיטת תוספות על מנת שהגרות תהיה שלמה צריך להודיע לקטן שגדל על חיובו במצוות.

אולם, פשט הגמרא נראה שונה משיטת התוספות – המחאה אינה ביטול הגרות במקרה של אי קיום מצוות על ידי הקטן שגדל אלא

הרב רא"ם הכהן ראש ישיבת עתניאל והב הישוב

זכות שניתנה לו לחזור בו מהגיור. כך נראה משיטת הרמב"ם שלא הביא את דין המחאה בהלכות איסורי ביאה (שם מרכזים

כל דיני הגיור) אלא רק בהלכות מלכים (י,ג). נראה שהסיבה לבחירתו זו של הרמב"ם היא שאין הוא רואה את המחאה כקשורה לקבלת המצוות אלא לחוסר רצונו של הגר להשתייך לאומה הישראלית. אם כן, אין מקום מתאים יותר מהלכות מלכים על מנת להביא דין זה.

התוס' בסנהדרין (סח,ב) מוכיחים כדעת הרמב"ם והרמב"ן מהגיור ההמוני שעברו ישראל במעמד הר סיני שלכאורה כלל גם את הקטנים, אך הריטב"א

האם זו זכות לקטן להתגייר כאשר יש אומדנה שכאשר יגדל יעבור על איסורי סקילה וכתר?

בכתובות כותב שמשם אין ראייה, מכיוון ששם נתגיירו הקטנים יחד עם אבותיהם ולכן בוודאי ניחא להם בכך, וכן שמעמד הרב סיני

היה רק גמר גירות ולא גירות גמורה.

המתגייר למשפחה שאינה שומרת הלכה - האם זכות היא לו?

מכיוון שדין גיור גר קטן הוא מדין זכייה יש לברר האם זו היא זכות לקטן להתגייר כאשר יש אומדנה שהגר שיגדל יעבור על איסורי סקילה וכתר. הגאון הרב נחום רבינוביץ שליט"א בשו"ת שיח-נחום (231) טוען על פי תוס' בסנהדרין (סח,עב) שעניין הזכות אינו תנאי לחלות הגרות אלא סיבה לגיור וממילא הגיור חל בכל מקרה. ברם גם אם נניח שצריך זכות, כבר כתב הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות-משה ביו"ד (א,קנח), וביתר הרחבה באה"ע (ד,כו,ג) בתוך דיון על בית ספר שנתייסד על ידי בני תורה ויראית השיל"ת ונודע שהרבה מהילדים נולדו מנוכריות שהתגיירו גיור רפורמי:

...וגם אף אם לא יתגדלו להיות שומרי תורה – מסתבר שהוא זכות, דרשעי ישראל שיש להם קדושת ישראל, ומצותן שעושים הוא מצוה והעבירות הוא להם כשגגה, הוא ג"כ זכות מלהיות נכרים...

הרב רבינוביץ מביא מקור נוסף שהגיור הוא זכות מפירוש הרמב"ם למשנה בסוף סוף מכות, שכותב שכל מי שקיים אחת מתרי"ג מצוות לשמה זוכה להישארות הנפש. כמו כן ברור שמעמדו של גר שנתגייר למשפחה שאינה שומרת מצוות הוא כמעמד תינוק שנשבה, כפי שמופיע בגמ' בשבת (סח,ב): "תינוק שנשבה לבין הנכרים, וגר שנתגייר בין הנכרים ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה – אינו חייב אלא חטאת אחת".

אם כן ברור שהגיור נחשב לזכות עבור הקטן ולכן אין להימנע מלגייר קטנים.

הרב רא"ם הכהן

Reem.hacohen@gmail.com

מייסודה של **הסתדרות הפועל המזרחי בא"י**. יוצא לאור ע"י **מכון "צומת"**.

"שבת בשבת" באינטרנט: zomet.org.il, למנוי באנגלית בדוא"ל נא לפנות ל: dan@zomet.org

עריכה: **מכון "צומת"** אלון שבות, גוש עציון 90433, טל' 02-9931442, פקס' 02-9931889

www.zomet.org.il zomet@netvision.net.il הוצאת העלון ניתמכת ע"י משרד החינוך והתרבות

הפצה ולמודעות מסחריות: גל אורן BSD

הבונים 11 רמת גן 51462, טל' 03-6133555, פקס' 03-6133699, דוא"ל dotan@go-bsd.co.il, הפצה: מקור ראשון 052-8908518 יוסי